

УВОД.....	2
1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ	3
1.1. Локално окружење установе	3
1.2. Организациона структура установе	3
1.3. Култура установе.....	9
2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА.	10
2.1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења.....	10
2.2. Врсте програма и услуга.	16
2.3. Физичко окружење као димензија програма.	16
3. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ	18
3.1. Партнерство са породицом.....	18
3.2. Повезаност са локалном заједницом	20
3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група.	22
3.4. Транзиција и континуитет	23
4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ.....	24
4.1. Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање	24
4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма.....	25

УВОД

Основна полазишта за израду Предшколског програма су:

- Закон о основама система образовања и васпитања,
- Закон о предшколском васпитању и образовању,
- Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“,
- Годишњи извештаји о раду предшколске установе, извештаји о реализацији програма стручног усавршавања, постигнути квалитет у реализацији задатака васпитно-образовног рада, неге, исхране, превентивно-здравствене и социјалне заштите, као и степен материјалне и кадровске опремљености;

Приоритет развоја Установе је обезбеђивање услова за имплементацију Нових основа програма – „Године узлета“, у свим вртићима, а кроз:

1. Стварање подстицајне средине за игру и учење деце;
2. Подршку грађењу односа у вртићу (вршњачких, међу децом различитих узраста, са родитељима, са другим одраслима, окружењем);
3. Развијање тема и пројеката у функцији подршке дечјем учењу и развоју;
4. Грађење професионалне заједнице учења;
5. Хоризонтална размена и рефлексивна између тимова јаслица и вртића;

Ослонац промене у наредном периоду биће узајамна повезаност и сарадња стручног кадра, родитеља и локалне заједнице и спремност свих структура за заједничко побољшање рада Установе и стварања што бољих услова за одрастање деце.

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ

1.1. Локално окружење

Општина Трстеник је општина у Расинском управном округу. Налази се у долини Западне Мораве на 172 метара надморске висине. Има око 50 000 становника.

У Трстенику се налази градска библиотека „Јефимија“. Трстеник има и биоскоп, у коме се одржавају и позоришне представе. На територији града, налазе се две основне школе, две средње школе, једна музичка школа, као и једна виша школа. У приградским као и у сеоским насељима наше општине налази се још 6 основних школа. Општина Трстеник поседује и Дом здравља. Спортски центар који општина поседује, нуди богату рекреативну понуду.

Наши објекти „Бисери“1, „Бисери“2 и „Бисери“3, смештени су у градској зони, те деца веома често организовано бораве на отвореном простору јавних паркова општине Трстеник. Објекат „Бисери“4 смештен је у Стопањи. У овим објектима реализоваће се целодневни боравак (јаслице, вртић у трајању од 10 часова) за децу узраста од једне године до поласка у школу, а све у складу са законским и стручним актима који регулишу ову област. Полудневни боравак деце на сеоском подручју у трајању од 5 часова реализоваће се у прилагођеном простору (углавном при школама). У оквиру полудневног боравка реализоваћес предшколски припремни програм и предшколски програм за децу узраста од 3 до 5,5 година. Све културне институције и јавни објекти лоцирани на простору наше општине доприносе квалитетнијој реализацији васпитно-образовног програма, самим тим што омогућавају активно учешће деце и формирање властитих искустава.

Установа остварује добру сарадњу и са широм социо-културном средином и институцијама као што су: Дом здравља, Основне школе, Народни универзитет, Биоскоп, Центар за социјални рад, МНРО, Комстан, Електродистрибуција...

1.2. Организациона структура установе:

Седиште установе

Предшколска делатност на територији општине Трстеник организовано почиње са функционисањем у фебруару 1966 године. У склопу Установе постоје четири наменски грађена објекта, за узраст од једне године, до поласка у школу. У четири наменски грађена објекта услови рада су на задовољавајућем нивоу; у ненаменским објектима (који су углавном при школама) учињен је максималан напор како би се и они прилагодили потребама деце. Сви објекти располажу властитим, безбедним двориштима, док поједини објекти који се налазе у склопу основних школа, користе простор школских дворишта за организоване активности на отвореном простору.

Преглед наменски грађених објеката за децу

Назив објекта	Број радних соба	Капацитет		Површина објекта	Површина дворишта	Адреса
		Број деце	Број група			
„Бисери“ 1	14	375	15	1033м ²	1850м ²	М.Ч.Чајкина бб
„Бисери“ 2	12	300	12	1040м ²	3702м ²	Радоја Крстића бб
„Бисери“ 3	8	160	8	648м ²	-	Радоја Крстића бб
„Бисери“ 4	3	70	3	282,81м ²	-	Стопања бб

Преглед других (прилагођених) простора за рад са децом

Р. бр.	Назив простора	Бр. прост	Капацитет		Површ. простора	Површина дворишта	Адреса
			Бр. група	Бр. деце			
1.	Адаптиран школски простор	1	1	20	42м ²	школ.дв.	Грабовац
2.	Школска учионица	1	1	20	32м ²	школ.дв.	Богдање
3.	Школски простор	1	1+1	32	62м ²	220м ²	Медвеђа
4.	Адаптиран стан	1	1+1	26	55м ²	420м ²	В.Дренова
5.	Школски простор	1	1	26	67м ²	школ.дв.	Милутовац
6.	Школска учионица	1	1	26	38м ²	школ.дв.	Пољна
7.	Школс. прост. канц.	1	1	20	15м ²	школ.дв.	Попина
8.	Школска учионица	1	1	26	48м ²	школ.дв.	Пејовац
9.	Школски стан	1	1+1	32	55м ²	школ.дв.	Д.Рибник
10.	Школски стан	1	1	20	48м ²	школ.дв.	Лопаш

11.	Школски стан	1	1	26	50м ²	школ.дв.	Тоболац
12.	Школска учионица	1	1	10	25 м ²	школ.дв.	Дубич
14.	Школска учионица	1	1	26	52м ²	школ.дв.	Риђевштица
15.	Школска учионица	1	1	26	48м ²	школ.дв	Рујишник
16.	Школски стан	1	1	10	25м ²	школ.дв	Брезовица

ОБЛИЦИ РАДА СА ДЕЦОМ

Табеларни приказ целодневног и полудневног борака

ОБЛИЦИ РАДА											
Ред. Бр.	Објекат	Целодневни боравак						Полудневни боравак и ППП у трајању од 5 часова			Време рада објекта
		1-3год		3-5,5год		5,5-6,5год		Бр. група	Бр. деце		
		Бр. група	Бр. деце	Бр. група	Бр. деце	Бр. група	Бр. деце		ППП	МЛ	
1.	„Бисери 1“, Трстеник	4	75	7	154	3	73	-	-	-	10h
2.	„Бисери 2“, Трстеник	-	-	8	199	4	102	-	-	-	10h
3.	„Бисери 3“, Трстеник	5	94	2	50	-	-	-	-	-	10h
4.	„Бисери 4“, Стопања	1	20	1	53	1	18	-	-	-	10h
5.	Брезовица							1	7	2	5h
6.	Попина	-	-	-	-	-	-	1	5	7	5h
7.	Пејовац	-	-	-	-	-	-	1	11	2	5h
8.	Доњи Рибник	-	-	-	-	-	-	1	-	15	5h
		-	-	-	-	-	-	1	17	-	5h
9.	Тоболац	-	-	-	-	-	-	1	8	4	5h
10.	Лопаш	-	-	-	-	-	-	1	5	7	5h
11.	Риђевштица	-	-	-	-	-	-	1	2	10	5h
12.	Грабовац	-	-	-	-	-	-	1	10	4	5h
13.	Доњи Дубич	-	-	-	-	-	-	1	1	9	5h
14.	Богдање							1	1	11	5h
15.	Медвеђа	-	-	-	-	-	-	1	10	-	5h
		-	-	-	-	-	-	1	-	13	5h
16.	Рујишник	-	-	-	-	-	-	1	2	10	5h
17.	Велика Дренова	-	-	-	-	-	-	1	14	9	5h
		-	-	-	-	-	-	1	15	11	5h
18.	Милутовац	-	-	-	-	-	-	1	8	11	5h
19.	Пољна	-	-	-	-	-	-	1	7	3	5h
20.	Риљац	-	-	-	-	-	-	1	5	4	5h
УКУПНО		10	189	18	456	8	193	19	128	132	

Различити облици рада

ОБЛИЦИ РАДА					
Редни број	Објекат	Музичко забавиште		Спортске активности	
		Бр. група	Бр. деце	Бр. група	Бр. деце
1.	„Бисери 1“			1	20
2.	„Бисери 2“	1	20	1	20
3.	„Бисери 4“			1	20
Укупно		1	20	3	60

Повремени програми

Зимовање, летовање, излети – организоваће се у зависности од епидемиолошке ситуације, потреба и интересовања деце и родитеља, за узраст деце од четири године до поласка у школу.

Основни циљеви рекреативног боравака деце су очување и унапређивање здравља деце кроз свакодневни боравак на ваздуху и физичке активности, развијање моторичких способности деце у природним условима, развијање хигијенских навика и навика о здравом начину живота, стицање искуства у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у односу са другима, упознавање природе, њених законитости, лепоте и друго.

Радно време установе

Радно време Предшколске установе „Бисери“ у целодневном бораваку је 10 часова, исто почиње у 6:30 часова, а завршава се у 16:30 часова и прилагођено је потребама родитеља.

У полудневном бораваку, непосредни рад са децом се реализује у трајању од пет часова, док је радно време васпитача шест часова дневно. Почетак и завршетак радног времена је усклађен са потребама родитеља, организацијским могућностима, односно условима рада сваке васпитно-образовне групе. У већини група, радно време је од 7:00 до 13:00 часова. У временском периоду од 11:30-12:30 организоваће се „Отворена врата“- време када ће присуствовати деца која нису уписана у полудневни вртић. Све васпитно-образовне

групе ће имати свој план рада за извођење ових активности. Васпитно-образовне групе у Великој Дренови, Медвеђи, Доњем Рибнику раде у две смене.

Кадровски услови рада

Сви запослени испуњавају услове предвиђене законом и правилником о степену и врсти стручне спреме васпитача, медицинских сестара и стручних сарадника у дечијим вртићима. Оно што даје посебан квалитет у раду наше Установе свакако је стручност запослених који се стално усавршавају у циљу примене нових сазнања о предшколском детету у свакодневној пракси. То и јесте један од приоритетних и сталних задатака.

Ред. бр.	Профил стручности	Постојеће стање (према ГП)
1.	Директор установе	1
2.	Помоћник директора	1
3.	Секретар установе	1
4.	Стручни сарадник педагог	1
5.	Стручни сарадник психолог	1
6.	Стручни сарадник логопед	1
7.	Сарадник за исхрану нутициониста-магационер	1
8.	Библиотекар-медијатекар	1
9.	Васпитач у целодневном боравку	52
10.	Васпитач у полудневном боравку	19
11.	Медицинска сестра за превентивну здравствену заштиту	3
12.	Медицинска сестра-васпитач у групи	20
13.	Финансијски руководиоцац (шеф рачуноводства)	1
14.	Референт за финансијско-рачуноводствене послове-ликвидатор	1
15.	Референт за финансијско-рачуноводствене послове-књиговођа	1
16.	Техничар одржавања информативних система и технологија	1
17.	Главни кувар	1
18.	Кувар-посластичар	4
19.	Сервирка	7
20.	Домар -возач	3
21.	Домар –возач - магационер	1
22.	Вешерка	1
23.	Спремачица	21
Укупно		144

Опрема и средства за васпитно- образовни рад

Радне собе и друге просторије у вртићу већим делом су опремљене адекватним намештајем, као и дидактичким и потрошним материјалом који се у континуитету допуњује. Простор је организован у тзв. просторне целине, опремљене адекватним средствима и материјалима, према Правилнику о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности предшколских установа.

Просторне целине у јаслицама су: сензорна, кинестетичка, литерарна, целина за конструисање, за визуелне уметности, симболичку игру, целина за скривање и осамљивање...при чему је акценат на кинестетичкој и сензорној просторној целини.

Просторне целине у вртићу су: за конструисање, за симболичку игру (породична целина и игра улога), за визуелне уметности, литерарна, за осамљивање и скривање, за истраживање светлости и сенки, за звук и покрет, радионица...или неке друге зависно од интересивања деце и васпитача или од пројекта у који су укључени.

Средина са стално мења и допуњује, уношењем нових различитих средстава и материјала са намером да се прошири игра и истраживање деце. У организацији средине за учење заједно учествују деца, васпитачи и родитељи. Акценат се ставља на уређење заједничких простора – холова, атријума, дворишта... јер су заједнички простори врло важни, као место окупљања деце различитог узраста, место дружења родитеља и деце...

Средства за рад се стално допуњују куповином нових количина сваке радне године. Допуна средстава врши се на основу потреба васпитних група и вртића, а у складу са захтевима Основа програма и предвиђеним потребама везаним за простор. Акценат јесте на полуструктурираним, неструктурираним, природним материјалима, светлећим и звучним предметима, материјалима за манипулисање и обликовање, сензорним таблама, различитим подлогама, средствима и материјалима за цртање, сликање...Игровни и дидактички материјал се допуњује заједничким креативним радом деце, васпитача и родитеља. Простори у вртићу нису једино место за игру и учење деце, већ се користе и сви расположиви ресурси у локалној средини.

Језик на ком се остварује васпитно-образовни рад

Васпитно – образовни рад се обавља на српском језику.

1.2. Култура установе

МИСИЈА

Ми смо предшколска установа која више од 50 година настоји да улепша детињство деци. Са много љубави и пажње негујемо и подстичемо дечју свестрани развој и припремамо их за даљи живот и образовање уз партнерски однос са родитељима. Настојимо да пружимо подршку дечјој добробити, како би свако дете имало једнаке могућности за учење и развој. Развијамо истраживачку и заједницу учења и градимо квалитет предшколског васпитања и образовања.

ВИЗИЈА

Желимо да професионалним ангажовањем свих расположивих ресурса, својом културом и структуром, стварато услове за заједничко учење и учешће уз понуду различитих облика и програма у вртићу и локалној заједници, доступних свој деци предшколског узраста и њиховим породицама, доприносећи развоју читаве заједнице.

Вртић

*Има једно бисер место
где боравим тако често*

*Оно ми на песму личи
необично ко у причи*

*Бајковита то је слика
разговори и музика*

*Ту се игра, трчи, пева
загонетним сном се снева*

*К њему води један путић
друга кућа мој је вртић*

Оливера Цветић, васпитач

2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНОГ РАДА

Реални програм настаје и гради се у реалном контексту васпитно – образовне праксе. Он не може бити унапред писани документ већ се гради кроз заједничко учешће свих учесника, обликује културом вртића, породице и локалне заједнице и ширег друштвеног контекста и планским и промишљеним деловањем васпитача заснованим на концепцији Основа програма.

2.1. Програм васпитно – образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења

Васпитно- образовни програм се гради кроз заједничко учешће деце и одраслих као аутентичних људских односа и заједништва у ситуацијама, догађајима и активностима којеза њих имају смисла, као процес заједничког учења деце и одраслих кроз који одрасли и деца заједнички конструишу знања и разумевање себе и света, а не као примена програма на децу према унапред испланираним појединачним активностима и издвојеним садржајима подучавања. Програм је израњајући а не унапред прописан.

Основе програма се заснивају на теоријским поставкама о детету и његовом учењу:

- дете је јединствено и целовито биће које учи кроз оно што чини и доживљава – његово физичко, емоционално, социјално, језичко, чулно, когнитивно учење узајамно је повезано и одвија се симултано;
- дете је активни учесник заједнице вршњака и одраслих; дете је социјално биће, те природно усмерено на односе са вршњацима и одраслима – ствара односе и идентитет у различитим заједницама којима припада и својим учешћем доприноси обликовању те заједнице;
- дете је компетентно биће и биће богато потенцијалима – оно је учесник сопственог учења и развоја; компетентност детета изграђује се кроз односе са вршњацима и одраслима и зависи од квалитета ових односа- колико су они подстицајни и подржавајући;
- дете је посвећено учењу – има урођену мотивацију да учи и сазнаје; учење је процес заједничке конструкције знања са вршњацима и одраслима у ситуацијама које за дете имају лични смисао и значење;
- дете је биће игре – игра је најзначајнија активност детета кроз игру дете доживљава, проширује и прерађује своја искуства, гради сазнања о себи и свету, развија потенцијале отворености, флексибилности и стваралаштва, као основе свеукупног учења и развоја; учење се не дешава кроз директно подучавање већ кроз игру и игралике активности;
- дете је креативно биће, поседује креативни потенцијал да изрази себе и своје разумевање света на много различитих начина и да на креативан начин повезује различите димензије свог искуства и прерађује своје идеје и доживљаје.

Вртић који градимо у складу са концепцијом нових Основа је:

- простор развијања реалног васпитно – образовног програма, заснован на концепцији нових Основа;
- простор демократске и инклузивне праксе – уважавање права све деце на активно учешће у образовању кроз усмереност на добробит детета и подршку њиховим потенцијалима и активном учешћу у животу вртића, партнерство са породицом, повезивање са локалном заједницом;
- вртић као место заједничког живљења у коме се подршка учењу и развоју деце остварује кроз заједничко учешће деце и одраслих;
- вртић као простор рефлексивне праксе, развијање рефлексивног приступа пракси кроз стално преиспитивање теоријских и властитих полазишта и сопствене праксе у дијалогу са колегама, породицом и децом.

Циљ програма предшколског васпитања и образовања јесте подршка добробити детета, те програм који се развија са децом има за циљ подршку добробити, а то значи осмишљавање и обезбеђивање различитих прилика деци у вртићу у којима ће се они:

- осећати сигурно, испуњено и срећно, где ће осећати припадност и бити укључена у заједницу вршњака и одраслих, усклађено са правилима, нормама и захтевима окружења;
- моћи да упознају и истражују свет око себе, изражавају се на различите и креативне начине, да посматрају, питају, размењују, истражују, да се изражавају креативно и маштовито, да бирају и преузимају иницијативу, да спознају своје снаге и могућности, да доприносе и виде да је њихов допринос препознат и важан...
- да праве добар избор, доносе одлуке и преузимају одговорност, да управљају својим емоцијама и разумеју емоције других, да успешно комуницирају и сарађују са другима, преговарају, договарају се и разрешавају конфликте, да прихватају промене, да буду отворени и флексибилни...
- да буду укључени у заједницу вршњака и вртића, укључени у разноврсне, креативне и сврсисходне активности, саслушани и уважени, окружени довољно познатим и истовремено новим изазовима, прихваћени у својој јединствености, физички активни, пријатељи са неким...

Имајући у виду усмереност програма на дугорочне циљеве и развој кључних образовних компетенција за целоживотно учење (комуникација на матерњем језику, математичке, дигиталне, грађанске компетенције, иницијатива и предузетништво, културолошка свест и изражавање), кроз реални програм ствараће се основ развоја ових компетенција и тиме обезбеђивати континуитет образовања и целоживотног учења. Акцент ће бити на начину на који се подржава њихов развој, а то значи да се на предшколском узрасту ове компетенције не усвајају подучавањем, него кроз истраживање, учешће у пројектима, кроз игру као основну активност предшколског детета, кроз коју дете упознаје, овладава и гради односе према себи, другим људима и свету око себе, а на чему се и заснивају нове Основе програма.

Односи су кључна одредница програма кроз који дете остварује све аспекте добробити у различитим ситуацијама делања. За дете су у односима важни: сигурност, континуитет, одржавање баланса, учешће, укљученост кроз усклађивање са дететом, укљученост кроз блискост, осетљивост и персонализованост и уважавање.

Програмом који се развија у реалном контексту вртића ствараће се услови и могућности да се дете осећа сигурно пре свега, грађењем простора и средине која му је доступна и предвидива и социјалног окружења у које је интегрисано и са којим је усклађено и развија позитивне односе. Посебна пажња посветиће се стварању континуитета у односу деце и одраслих пре свега обезбеђивањем сталности кадра који ради са децом, али и могућностима повезивања различитих окружења (јаслице и вртић и шире окружење) као и повезивање различитих врста искустава (садржаји који су повезани са животним контекстом и претходним искуствима деце). У таквим условима ствараће се могућности деци да буду активни учесници, имају право на избор, дају иницијативу и утичу на догађаје и ситуације у које су укључени.

Поменуте прилике за учење и развој деце као и за остваривање добробити имплицирају измењене улоге васпитача у односу на претходну праксу. У складу са поменутим приступом учењу, васпитач гради односе кроз укљученост, односно блискост и усклађеност и разумевање онога што му деца „поручују“, одржавање баланса у различитим начинима учешћа у животу вртића и уважавање, односно, доступност детету и пружање подршке када му је потребна.

Полазећи од чињенице да дете учи сопственим чињењем и у заједничким активностима са вршњацима и одраслима, реални програм ће омогућити активно учешће деце у игри и другим приликама које се односе на животно – практичне ситуације (рутине, ритуале, аутентичне ситуације у вртићу или блиском окружењу детета) и ситуације планираног учења.

Учење деце се не остварује само кроз планиране ситуације учења већ током целог дана у различитим ситуацијама делања у којима значајно место заузимају и животно практичне ситуације (рутине, ритуали, актуелна дешавања) кроз које дете, такође, гради односе, развија симболичко изражавање, добро се осећа и учи. То подразумева увођење промена и грађење културе вртића у којој не постоје мање значајне активности у вртићу од других које су важније за учење. Напротив, током целог дана, све ситуације се посматрају као прилике да се нешто научи чиме се обезбеђују услови за остварење принципа целовитости, неге, васпитања и образовања. Из тог разлога, васпитач планира и организује животно – практичне активности као интегрални део програма.

Планиране ситуације учења су још један вид могућности кроз које дете гради односе, истражује и коконструира знање и искуство, развија симболичко изражавање, гради идентитет, ужива и радује се. Васпитач у планираним ситуацијама учења није у позицији доминације и давања готових одговора него подржава процес учења и истраживања чиме омогућава развој диспозиција за целоживотно учење. Планиране ситуације учења васпитач

покреће заједно са децом као део теме или пројекта кроз који заједно развијају стратегије истраживања и разумевања света око себе и уче како се учи.

Реални програм се развија кроз различите теме/пројекте, што представља стваралачки чин деце, васпитача, родитеља и других учесника васпитно-образовног процеса. Теме и пројекти се развијају кроз неколико корака.

Васпитачи развијају програм покрећући и осмишљавајући различите пројекте са децом, родитељима и другим учесницима, и то кроз следеће кораке:

1. отварање пројекта
2. развијање пројекта
3. затварање пројекта

Смисао ових пројеката је у томе, што деца кроз, за њих смислене активности, уче како се учи, а уз подршку њиховом активном учешћу и подстицању заједништва и партнерства са различитим учесницима.

Идеја за покретањем одређеног пројекта настаје из ситуација у којима се група деце бави за њих смисленим активностима или је покренута одређеним доживљајем. На основу укључености у дечју игру, слушања идеја и питања деце, искуства која деле деца и одрасли, уочавања проблематике, ситуација и догађаја који заокупљају, зачуђују и интересују децу, васпитачи добијају почетне идеје за могући пројекат. Истражујући могуће изворе и размишљајући о томе шта је за дете смислена проблематика, уносе се подстицаји (провокативни материјали, средства, питање, проблем, прича, филм и др.) који децу инспиришу, стварају доживљај и покрећу на истраживање. Од начина на који деца реагују на ове почетне провокације, њихових исказаних и уочених претходних искустава и разумевања, претпоставки и теорија везаних за покренуту проблематику, идеја и питања које износе, уобличава се и основно питање које се истражује, односно сврха или циљ пројекта (шта се њиме хоће, зашто то радимо, зашто је он важан, шта је крајњи циљ нашег истраживања, које промене желимо да остваримо). Деца и васпитачи се, затим, договарају о томе како да се истраживање започне. У овој фази, у којој је код деце покренут доживљај и инспирација за истраживање, породице се упознају са сврхом пројекта и позивају на укључивање и давање идеја и предлога.

Пројекат се развија кроз аутентични низ међусобно повезаних ситуација кроз које деца на интегрисан начин истражују за њих смислена и изазовна питања и проблеме на путу остварења циља пројекта. При томе, истраживања деце и одраслих подразумевају коришћење различитих извора сазнања:

- у вртићу: сликовнице, енциклопедије, ситуационо учење, истраживање са познаваоцима проблематике и другим одраслима из локалне заједнице, интернет, филм и др.;
- локална заједница: истраживања на аутентичним местима у локалној заједници, у природним окружењима, институцијама, са познаваоцима проблематике из локалне заједнице како би деци помогли да нађу решење / одговоре на своја питања.

Деца се подстичу да своја истраживања и представљање сазнатог врше на различите начине, бирајући за то различита места у вртићу, у складу са сопственим стилем учења и

изражавања, а кроз: игру, покрет, цртање, сликање, обликовање, конструисање, приче, музику, различите графичке приказе, фотографисање, снимање...Пројекат укључује сталну рефлексију процеса учења, како од стране васпитача, тако и од стране деце. Истраживања деце и одраслих током трајања пројекта се продубљују кроз баланс, са једне стране, новонасталих дечијих питања, иницијатива и фасцинација и провокација које уносе васпитачи, са друге стране. На основу тога, васпитачи планирају наредни корак – два у пројекту, односно наредну ситуацију за учење, при чему су и сами учесници у истраживачком процесу заједно са децом и одраслима.

Доминантни начин рада је рад у малим групама, у пару, али и индивидуално. Заједничка окупљања организују се у функцији договора, представљања истраживања, причања прича, вођење игре и сл. Ритам дана је флексибилан и одређен само оброцима и временом за одмор, док се дечије активности и истраживања дешавају током целог дана, а не само у преподневним часовима. Васпитач је учесник и моделатор истраживања, а не неко ко директно подучава.

Сваки пројекат завршава се слављем – његовим представљањем и дељењем са другима кроз одабране начине изражавања. На тај начин, прави се повратак у истраживање и сагледава цео процес развијања пројекта онако како га виде деца – од његовог покретања до решења до кога се дошло и настанка одређене промене у њиховом окружењу.

Програм и дечије учење видљиви су за дете кроз персонализацију простора: изложени материјали у соби и на зидовима одражавају процес и активности који се одвијају у групи, видљиви су продукти и континуитет активности деце и других учесника. Чињење процеса учења видљивим остварује се, пре свега, кроз почетне, процесне и завршне паное који прате сваку од фаза у развијању пројекта.

Почетним паноем документује се отварање пројекта, кроз: полазне идеје и активности, радове који представљају дечија искуства и доживљаје, позиве родитељима за учешће, предлоге и идеје родитеља, најаву активности везаних за пројекат.

Процесни пано приказује како се пројекат развијао кроз различите начине представљања: фотографије чиме се деца и одрасли баве у пројекту, белешке деце и васпитача, дечије радове и друго.

Коначно, завршни паное документују затварање пројекта кроз: фотографије слављења учења у пројекту запажања деце и родитеља о пројекту.

Како би се реални програм развијао на описани начин, најзначајније улоге и задаци васпитача су да:

- обезбеђује флексибилан али устаљени ритам дана;
- преноси практичне задатке на децу у обављању дневних рутина;
- континуирано реорганизује простор подстицајан за игру и истраживање;
- обезбеђује довољно времена за игру, посматра је, укључује се и проширује;
- помаже деци да се укључе у игру и истраживања, води дијалог са децом о игри;
- развија заједништво;
- фокусира се на процес учења, а не на продукт;
- омогућава деци да се баве оним што за њих има смисла, што их чуди и занима;

- моделује истраживачки однос у учењу, истражује са децом;
- омогућава деци различите изворе учења и подршке;
- омогућава деци да развијају различите врсте ране писмености (језичке, математичке и визуелне) стварањем ситуација за њихово смислено коришћење;
- подстиче децу на различите и креативне начине изражавања;
- приближава деци културно наслеђе непосредне и шире заједнице као и човечанства;
- омогућава деци различите изборе кроз различита средства и материјале и начине изражавања;
- подстиче децу да развијају и преиспитују своје „полазне теорије“ о различитим појавама;
- подржава децу да заједнички предвиђају, замишљају, постављају питања једни другима и траже различите начине решавања проблема;
- помаже деци да на различите начине документују своје учење...

Током развијања програма, преузимајући различите поменуте улоге, васпитач ће стварати:

- услове којима се доприноси и развоју диспозиција за целоживотно учење као што су: отвореност, радозналост, отпорност (резилијентност), рефлексивност, истрајност, поверење у себе и сопствене могућности и позитивни лични и социјални идентитет;
- прилике да деца учешћем у пројектима упознају, истражују и преиспитују различита подручја људског сазнања и делања, различите продукте културе и начине грађења и изражавања значења;
- могућности и прилике да породице бирају, активно учествују у васпитању и образовању своје деце на јавном плану, да освесте своје латентне потребе и капацитете и развијају родитељске компетенције;
- могућности за коришћење ресурса локалне заједнице (школа, центри културе, спорта и рекреације, отворени простори, друге институције локалне средине) као простора заједничког учешћа деце и одраслих у учењу и грађењу смисла, кроз дијалог и узајамну подршку.;
- услове за неговање културе вртића: сарадња и колаборација, заједништво, демократичност и инклузивност, одговорност за континуирано учење и развој.

Дечије учење и развој документују се кроз дечји портфолио, а развијање реално програма кроз пројектни портфолио, почетне, процесне и завршне паное.

Окосницу развијања реалног програма чине принципи, наведени у документу „Године узлета“, а то су: принцип усмерености на односе, принцип животности, интегрисаности, аутентичности, ангажованости и принцип партнерства. На наведеним принципима, васпитач са децом и осталим учесницима – родитељима, представницима локалне заједнице, планира и развија програм.

2.2. Врсте програма и услуга

Целодневни облик рада реализује се од 1.9. до 31.08. у свим васпитним групама, осим у полудневним групама где се реализује петочасовни програм. Ове васпитне групе прате школски календар рада.

Додатни, повремени и различити облици рада

Ове радне године планира се реализовање музичког забавишта и спортских активности. Зимовања и летовања, излети – организоваће се у зависности од епидемиолошке ситуације, потреба и интересовања деце и родитеља, за узраст деце од четири године до поласка у школу.

Основни циљеви рекреативног боравак деце су очување и унапређивање здравља деце кроз свакодневни боравак на ваздуху и физичке активности, развијање моторичких способности деце у природним условима, развијање хигијенских навика и навика о здравом начину живота, стицање искуства у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у односу са другима, упознавање природе, њених законитости, лепоте и друго.

Поред зимовања и летовања, у установи се у сарадњи са родитељима повремено организују излети. Организација излета као и посете разним културним и другим институцијама, планирају се и реализују током године у склопу реализације програма васпитно – образовног рада и развијања тема/пројеката.

2.3. Физичко окружење као димензија програма

Један од основних задатака у раду је структурирање подстицајне и инспиративне средине за игру и учење у којој ће деца имати прилику да развијају свој програм по сопственом темпу. Таква средина подржаваће ситуационо учење деце и развијање различитих тема или пројеката. Структурирањем подстицајног и инспиративног физичког окружења ствараће се могућности да деца кроз игру граде идентитет и односе, пре свега, договарајући се и усклађујући са другима, бирајући и дајући иницијативу. Игра у окружењу са пуно неструктурираног и полуструктурираног материјала омогућиће им да истражују, реконструишу и граде нова искуства и развијају нове стратегије решавања проблема.

У собама су формиране просторне целине, које простор чине предвидивим за децу и позивају их на игру и истраживање. Просторне целине опремљене су лако приступачним, деци увек доступним и класификованим материјалима, средствима и играчкама, чиме се подстиче њихова самосталност и могућност избора.

Простор је доминантно опремљен:

- мноштвом неструктурираног и полуструктурираног материјала, који могу да се користе на

различите начине и који омогућавају различите начине изражавања;

- различитим сензорним материјалима којима се подржавају сензорна искуства и активности и практична манипулација (истраживање текстура, мириса, звукова, тонова, мелодија, покрета);
- природним материјалима и рестловима;
- реалним и аутентичним предметима и материјалима...

Посебно важан аспект средине за учење је да она пружа могућност за различите начине кретања, коришћења сопственог тела и истраживање телом. Целокупан простор одражава актуелне процесе и активности и пружа подршку дечјем учешћу и учењу кроз: дечије радове, фотографије, тродимензионалне конструкте, продукте дечијих активности. Простор се периодично реструктурира, мења, богати материјалима, провокацијама за учење у складу са актуелним догађајима и активностима, продуктима насталим у раду са децом или онима који су у настајању кроз заједнички рад васпитача, деце и родитеља.

Како простор подржава и одражава развијање актуелних тема/ пројеката, активности и дешавања, он се по потреби, мења и реорганизује, у договору са децом, формирају се и друге просторне целине којима се појачава дечији доживљај у вези са актуелним истраживањима.

Играчке, средства и материјали у просторним целинама су груписани и приступачни. Сваку просторну целину деца, васпитачи и родитељи мењају и допуњују уношењем различитих средстава и материјала, како би се проширила игра и истраживање деце. Заступљено је мноштво неструктурираног и полуструктурираног материјала, различити ликовни материјали и реквизити, сензорни материјали, природни материјали, реални и аутентични предмети, материјали и продукти којима се подржава развој ране писмености (штампани материјали, плакати, књиге и сликовнице, мапе, шеме, различите врсте прављених календара и скала, графички симболи...)

Деца су упозната са свим просторима у вртићу и њиховом наменом и имају прилику да током дана бирају просторне целине у којима ће се бавити за њих смисленим активностима, а поштујући договорена правила понашања. У функцији дечије игре и истраживања су и сви други расположиви простори: холови, дворишта, терасе. Они се, такође, уређују и свакодневно користе тако да подржавају, (као и простори у радним собама): сарадњу и позитивну међузависност, уважавање посвећености у активности и иницијативност, истраживање, експериментисање и стваралаштво, различитост, припадност и персонализованост, телесни, сензорни и естетски осећај и зачудност.

Простор реалног програма у складу са концепцијом није само радна соба већ и други заједнички затворени и отворени простори као и места у локалној заједници, те тиме представљају сегмент заједничког истраживања, промишљања и рефлексije васпитача, деце, родитеља, представника локалне заједнице, у циљу грађења квалитетне праксе.

Да би се реализовао овај програмски концепт обезбеђен је флексибилан ритам дана. Просторно – временска организација се не подређује свакодневним рутинама (обедовање и одмор) већ обрнуто, просторно – временска решења за рутине се прилагођавају и интегрису у програмску концепцију.

3. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ

Вртић представља простор демократске и инклузивне праксе – уважавање права све деце на активно учење у образовању кроз усмереност на добробит детета и подршку њиховим потенцијалима и активном учењу у животу вртића, партнерство са породицом, повезивање са локалном заједницом.

3.1. Партнерство са породицом

Полазећи од чињенице да је породица примарни и најважнији васпитач деце, да се деце најраније учење и развој одвија у породици и кроз тај породични контекст се гради основ учења и развоја детета у свим другим контекстима, јасно је да предшколски програм може употпунити децја породична искуства одрастања и учења, само ако се развија кроз партнерске односе са породицом, што јесте основни циљ.

Грађење партнерства се гради кроз:

- узајамно поверење и поштовање;
- познавање, емпатију, осетљивост и уважавање перспективе друге стране – васпитача и родитеља;
- сталну отворену и смислену комуникацију и дијалог о детету, програму, родитељству;
- узајамно препознавање и уважавање доприноса и снага и једне и друге стране – родитељ и васпитач;
- заједничко доношење одлука и спремност на компромисе и промене;

Основна идеја је да се на тај начин омогући деци да повезују искуства из породице са оним што раде у вртићу, да се програм обогати идејама и учењем породица и да се знања и искуства из породице интегришу у заједничко учење деце и одраслих.

На почетку радне године организују се састанци где се родитељи упознају са организацијом и програмском концепцијом васпитно – образовног рада, као и другим програмима (исхране, превентивно – здравствене заштите и социјалне заштите, програмом заштите деце од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања и др.). Такође, родитељима се представљају и различите могућности, облици и форме њиховог укључивања у живот и рад вртића. Током године, програм сарадње са породицом се гради кроз заједничко стварање нових могућности укључивања и повезивања са окружењем, а у вези са актуелним пројектима који се развијају са децом.

У циљу грађења партнерства са породицом, програм сарадње реализује се кроз различите облике и начине:

1. Стална комуникација са родитељима о децјем учешћу и учењу, животу и раду у вртићу:

- Размена информација са родитељима приликом доласка и одласка из вртића;
- Индивидуални сусрети и састанци са родитељима – размена информација, саветодавни рад са породицом;
- Дечији портфолио заједнички воде васпитачи, деца и родитељи, они на различите начине осликавају учење и учешће деце у програму. Доступни су родитељима, уз могућност ношења кући, заједничког разгледања са децом, давање сопствених запажања и прилога;
- Целокупни амбијент у јаслицама и вртићима осликава реални програм који децу и родитеље позива на учешће: посебна места са средствима и материјалима из пројекта за заједничку игру деце и родитеља; почетни и процесни панои са информацијама о актуелним пројектима, активностима, истраживањима, а кроз различите начине изражавања (фотографије, исказе, децје продукте), позиве на заједничке активности и могуће начине укључивања породице, предлози и сугестије за заједничке игре и истраживања...
- Простор за сугестије и предлоге породици (интерактивни панои, кутије за предлоге и слично);

2.

Родитељски састанци:

- Општи родитељски састанци ће се одржавати периодично у циљу информисања и заједничких договора о актуелним дешавањима (актуелне теме/пројекти, заједничке акције, излети, прославе и др.);
- Родитељски састанци у мањим групама, нпр. поводом зимовања, летовања и др.

3. Непосредно укључивање родитеља у живот и рад групе и развијање пројеката:

- Почетни панои, писма за породице и друге форме писане комуникације којима се најављује нови пројекат са децом и родитељи позивају на учешће;
- Током развијања пројекта родитељи ће имати могућност да: предложе проблеме/питања која се могу истраживати у вези са темом, предложе идеје за долажење до одговора на дечија питања; и сами буду експерти у групи или одлазе на заједничка истраживања; истражују одређена питања и проблеме са својим дететом ван вртића, а затим представе сазнато у групи и др.; учествују у прикупљању продуката културе, књига, документације, других средстава и материјала које ће деца користити у истраживањима, учествују у слављењу пројекта;
- Писана комуникација којом се заједнички прати рад на пројекту: бележнице, новине, путујуће свеске;
- Родитељ у групи – у договору са васпитачима родитељи могу бити: учесници у игри,

читању прича, раду са децом у атељеу, радионици, лабораторији, спортским активностима и др.;

- Заједничко учешће у манифестацијама у локалној заједници, организовању приредби, прослава и других значајних дешавања која су у интересу деце и породице.

Васпитачи ће се, у зависности од узраста, консултовати са децом о могућим начинима укључивања породице.

Учешће родитеља присутно је и у стручним органима установе – Савет родитеља, Управни одбор, тимови. Ради се на интензивирању рада Савета родитеља како на нивоу радних јединица тако и на нивоу Установе, те се и на тај начин родитељи укључују у осмишљавање и реализацију планова и програма.

3.2. Повезаност са локалном заједницом

Сама локација на којој су смештени објекти наше Установе већ наговештава предиспозицију богате и квалитетне сарадње са локалном средином. Уважавајући полазишта савремене концепције, различита места у окружењу су места за учење и грађење искуства деце. Такође, поред коришћења ресурса у непосредном окружењу за игру и учење деце, предвиђено је и коришћење ресурса на нивоу града и шире.

Сарадња Установе са окружењем развијаће се на принципима: отворености за различите могућности и повезивања, континуитета и повезивања различитих дечијих искустава (у породици, окружењу, вртићу), видљивости и препознатљивости Установе у окружењу.

Програм сарадње са окружењем осмишљен је као стварање могућности да деца у различитим природним и друштвеним окружењима:

- богате своју слику света;
- стичу нова и проширују постојећа знања кроз лични доживљај и искуство;
- развијају своје социјалне вештине и искуства;
- развијају осећај припадности заједници;
- развијају социјални идентитет и одговорност;
- развијају осећај за лепо;

Полазећи од наведене опште оријентације у повезивању са окружењем, сваки вртић и свака васпитна група развијају програм сарадње са локалном заједницом, а на основу својих специфичности и специфичности контекста, консултовања са децом и породицом. Кроз разговоре током шетњи и обилазака у окружењу деца ће упознавати свој крај.

Повезивање са окружењем представља и саставни део развијања сваке теме/пројекта у Установи. Деца, васпитачи и родитељи ће тражити могућности како да дођу до одговора на питања и реше проблеме у вези са својим истраживањима у вртићу. Како би дошли до

одговора организоваће се неки од могућих начина повезивања: истраживања на терену, одлазак у институције, на различите локалитете, упознавање и контакт са различитим познаваоцима проблематике у вртићу и ван њега, заједничко прибављање материјала и извора сазнања и др. Институције образовања, културе, спорта, привреде, природни локалитети и др. на тај начин постају места остваривања програмских активности или се укључују и у активности у вртићу. Такође, градска библиотека представљаће стални извор сазнања у вези са актуелним темама/пројектима.

Родитељи ће се укључивати у сарадњу са локалном заједницом тако што ће имати могућност да: предлажу проблеме/питања која се могу истражити у окружењу; дају идеје за места и начине долажења до одговора на питања; повезују вртић и институције и организације; одлазе на заједничка истраживања; истражују одређена питања и проблеме са својим дететом ван вртића, а затим представљају сазнато у групи и др.

Позитивна искуства у сарадњи, остварена у претходном периоду у нашим вртићима, указују да се може остварити овај облик сарадње, уз наравно помоћ и учешће родитеља. Сарадња се интензивира и преко представника локалне средине у Тиму за самовредновање, Тиму за развојно планирање и Тиму за заштиту деце од насиља.

Посебан задатак у оквиру сарадње са друштвеном средином је сарадња са основним школама на територији наше општине, која ће се одвијати током целе године са циљем што ефикасније припреме деце за полазак у школу, која из године у годину траје и и постиже све већи квалитет.

Непосредна близина основних школа и наших вртића (ОШ „Миодраг Чајетинац Чајка“, ОШ „Живадин Апостоловић“, ОШ „Свети Сава“–Пејовац, ОШ „Јован Јовановић Змај“–Стопања...као и Музичка Основна школа „Корнелије Станковић“) пружа могућност континуиране сарадње. Стручни сарадници из школа и наше установе, васпитачи припремних група и представници основних школа из реда учитеља, неколико година уназад успоставили су сарадњу, тако да на почетку сваке године, заједно израђују планове сарадње који подразумевају активности које се у континуитету реализују, током године, у школи или вртићу.

У наредном периоду, сарадња са основним школама интензивираће се како би се оствариле прилике за сталну интеракцију и учење деце различитих узраста, коришћење кадровских и просторних ресурса основних школа (заједничка истраживања и пројекти, кабинети као места за истраживање и учење, наставници и школска деца као сарадници у истраживањима и др.).

Све културне институције и јавни објекти лоцирани на простору наше општине доприносе квалитетној реализацији васпитно – образовног програма самим тим што омогућавају активно учешће деце и формирање властитих искустава.

Ни удаљенији градови нису недоступни деци наших вртића. Уз помоћ родитеља осмишљавају се организоване посете Зоо врту у Врњцима, посета Дино парку у Крушевцу (поклон излет наше општине за децу вртића), као и излети у манастир Љубостиња..

Установа остварује добру сарадњу и са широм социо – културном средином и институцијама као што су: Библиотеке, Дом здравља, Основне школе, Народни универзитет, Биоскоп, Центар за социјални рад, МНРО, Комстан, Електродистрибуција...

Видљивост Установе у окружењу је циљ коме тежимо и оствариваће се кроз:

- учешће деце и васпитача у различитим дешавањима у локалној заједници (различите манифестације, обележавање Дечије недеље, ликовни и други конкурси и др.);
- доступност информација о предшколској установи и програму у локалној заједници кроз различите продукте дечијег рада (дечје изложбе, приредбе, покретање хуманитарних акција и сл.);
- сарадњу са писаним и електронским медијима кроз презентацију примера добре праксе;

Учешће деце на различитим манифестацијама

Узимајући у обзир шта је важно приликом појављивања и представљања деце на различитим манифестацијама, учешће деце планирано реализујемо, односно Педагошки колегијум одређује врсту и начин учешћа деце у различитим манифестацијама.

Планирају се различите активности у оквиру: Дечје недеље, прославе Нове године, дана Светог Саве, светског Дана здраве хране, учешће на Кросу РТС-а, обележавање Дана планетеЗемље, Дан Установе...

Деца из наше Установе укључују се и у друге манифестације које се организују у граду и општини, а примерене су за децу предшколског узраста, али уз договор на Педагошком колегијуму и уз сагласност родитеља. Повремено се реализује и одлазак деце у позориште.

У оквиру Програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања током године реализују се различите активности које подстичу емпатију, другарство и толеранцију.

Деца и васпитачи учествују на различитим конкурсима за дечје ликовно стваралаштво.

3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група

Васпитно образовна пракса у нашој Установи се одвија као процес заједничког учења деце и одраслих кроз који деца и одрасли заједнички конструишу знање.

Наш приступ захтева да сваки васпитач активно подржава потребе и снаге сваког детета и у континуитету усваја различите приступе и стратегије како би свако појединачно дете охрабрио да активно учествује у животу вртића на њему смислен начин.

Свако дете је јединствено и има једнака права да се његова јединственост сагледа и уважи. У раду са свом децом, па тако и са децом која имају одређене потешкоће или ускраћености полази се од потенцијала и развијајућих капацитета који га чине компетентнимучесником.

Посебна пажња у Установи се посвећује укључивању деце из осетљивих група, као и њиховим породицама (отклањање физичких и комуникацијских препрека, израдом и примена ИОП-а, могућностима консултација са родитељима у оквиру рада тима за инклузију као и редовног рада стручне службе у циљу подршке, поштовањем правилника о критеријумима уписа, кроз стално стручно усавршавање кадра, кроз комуникацију са релевантним установама из локалне средине...)

3.4. Транзиција и континуитет

Деци је потребан континуитет искустава из различитих животних окружења кроз који се гради осећање сигурности и смисла и развијају диспозиције за учење као основ целоживотног учења.

Стварајући услове за постепени прелазак из јасли у вртић или из вртића у школу даје се подршка дечијем доживљају припадности новом окружењу.

Програм неге и васпитно – образовног рада деце узраста до три године започиње **програмом адаптације**, коме се посвећује посебна пажња обзиром на значај континуитета дечијих искустава при преласку из породичне у нову средину. Адаптација деце на јаслице спроводи се у неколико корака. Након уписа деце организују се родитељски састанци или индивидуални разговори са родитељима у циљу пружања осећаја добродошлице, међусобног упознавања и успостављања поверења. Том приликом родитељи и деца обилазе простор, упознају се са сестрама и другом децом, добијају основне информације о процесу адаптације.

Са друге стране, мед.сестре-васпитачи упознају дете, његове навике, посебна интересовања, склоности и особености, као и потребе конкретне породице. Тада се кроз заједнички договор родитеља и медицинских сестара-васпитача, израђује индивидуални план адаптације за дете. Неодвојиви део процеса адаптације представља и боравак родитеља у групи. Током прве недеље боравка у јаслицама, а по потреби и дуже, мање групе родитеља и деце бораве у организованој средини, заједнички се играју и друже. Сестре унапред, пажљиво бирају и врше понуду различитих средстава и материјала и осмишљавају конкретне активности за новоуписану децу и чланове њихових породица. Оваква пракса помаже деци да стекну сигурност у новом окружењу, а такође и родитељима да развију позитиван став према јаслицама и стекну поверење у васпитаче. Током целокупног периода адаптације родитељима се обезбеђује стална стручна подршка и врши се заједничко праћење и прилагођавање тока адаптације. И након адаптације, рутине се успостављају у складу са индивидуалним ритмом сваког детета и усаглашено са породицом.

Један од приоритетних задатака када је транзиција у питању јесу активности на стварању услова за постепени прелазак деце из припремних група у школу, у циљу подршке дечијем доживљају припадности новом окружењу. Питањем континуитета бавимо се кроз различите осмишљене активности као што су **формирање заједничких простора** за

различите начине сусретања и заједничког учешћа деце различитих узраста и других одраслих.

Током целе године одвија се сарадња са основни школама у нашем окружењу, са циљем што ефикасније припреме деце за полазак у школу, која из године у годину траје и постиже све већи квалитет.

У оквиру сарадње са школом реализују се следеће активности:

- организоване посете деце и васпитача школи, као и посете ђака и учитеља вртићу;
- присуствовање школском часу, односно активностима деце у вртићу;
- заједничке активности деце у дворишту школа или вртића;
- посете школским кабинетима и активности у њима заједно са школском децом и учитељима;
- позоришне представе- деце за децу, глумци за децу, изложбе радова...
- укључивање у заједничке манифестације које организује школа или вртић;
- родитељски састанци везани за упис деце у школу уз учешће како васпитача и сарадника из вртића тако и представника основних школа;
- заједничке радионице као начин представљања како деца уче у вртићу на којима учествују поред деце, васпитача и родитеља и учитељи...
- сарадња у вези праћења развоја деце и друге активности...

4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

4.1. Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање

Развијање рефлексивне праксе је континуиран процес преиспитивања теоријских и властитих полазишта и сопствене праксе кроз односе сарадње, поверења и размене са колегама, породицом и децом; повезивањем са другим практичарима, истраживачима и стручњацима у покретању заједничких истраживања о питањима која су релевантна за праксу предшколске установе и која су у функцији развијања програма, у складу са концепцијом Основа.

Развој праксе васпитач реализује кроз свакодневни рад у васпитној групи, усмереношћу на добробит детета, квалитет односа и различите ситуације и активности заједничког учешћа. Васпитач оживљава на нивоу реалног програма концепцијска полазишта Основа кроз принципе и стратегије којима се подржавају добробит, односи и делање.

Настојимо да развијамо рефлексивну праксу кроз сарадњу, размене и заједничка истраживања стручних сарадника и васпитача, оно што омогућава да се то и реализује је:

- Квалитетан и стручан кадар, који је мотивисан за стално усавршавање и напредовање, отворен за иновације у васпитно-образовној пракси;
- Квалитетан васпитно – образовни рад са децом у свим групама који прати основна полазишта програмирања по основама програма „Године узлета“. Велики проценат запослених у васпитно-образовном раду у нашој установи, прошли су обуку за имплементацију основа програма „Године узлета“, што је врло важно и значајно са аспекта примене основа и развијања реалног програма;
- Веома добро осмишљен и организован програм стручног усавршавања запослених, заснован на праћењу потреба васпитног кадра за сталним професионалним усавршавањем, као и на праћењу и прихватању новина у раду, примена наученог у пракси...Такође је значајно истаћи да постоји план сталне размене информација и искустава између објеката по питању реализације годишњих задатака, кроз различите форме што омогућува свима да имају увид у примере добре праксе који настају током реализације васпитно – образовног рада у нашој Установи.
- Систематично увођење приправника васпитача и медицинских сестара у посао, што доприноси квалитету рада у Установи;
- Процес самовредновања, стална рефлексивна и преиспитивање васпитне праксе спроводи се студиозно и објективно и основа је за постављање приоритета у даљем раду;
- Тимски рад васпитача и стручних сарадника у реализацији свих задатака јесте наш циљ на коме континуирано радимо и коме тежимо, учећи једни од других и користећи искуства оних који су у овом начину функционисања успешнији;

Сви видови усавршавања, на разне начине реализовани, део су процеса стручног усавршавања и имали су за циљ подизање квалитета рада васпитног кадра.

4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма

Праћење и вредновање представља саставни део развијања реалног програма у установи са циљем континуираног грађења квалитета наше васпитне праксе.

Основни принципи праћења и вредновања су: вишеперспективност овог процеса (учешће деце, породице и других учесника у праћењу програма) и рефлексивни приступ пракси.

Овај сегмент одвијаће се на више нивоа:

- Самовредновање рада предшколске установе – сваке радне године врши се самовредновање изабране области квалитета. Носилац самовредновања је Тим за самовредновање, а оно се спроводи у складу са: Правилником о вредновању и самовредновању рада образовних установа, Правилником о стандардима квалитета рада установе и Годишњим планом самовредновања. Овим процесом сагледаваће се реално стање у установи полазећи од

стандарда квалитета као оквира за преиспитивање и рефлексију праксе. У зависности од области која се вреднује, вршиће се примена различитих техника и инструмената и коришћење више извора информација (консултовање деце, васпитача, родитеља, чланова УО и представника локалне заједнице, анализа педагошке документације, непосредни увид у рад са децом, заједничке анализе и дискусије и др.);

- Стална стручна размена и заједничка рефлексија васпитача и стручних сарадника на нивоу тимова и актива – заједнички састанци и анализе који се односе на: преиспитивање усклађености реалног програма са концепцијом Основа програма; преиспитивање реалног програма у његовим основним димензијама (средини за учење, квалитет односа, заједничко учешће, подршка диспозицијама за учење, различитости, сарадња са породицом и локалном заједницом);

- Заједничка рефлексија о развијању појединачних тема/пројеката у васпитним групама, као и на нивоу јаслица / вртића;

- На нивоу васпитних група кроз документовање вршиће се праћење дечијег учешћа и учења кроз индивидуалне портфолије, као и праћење како се развија програм кроз структуру простора, групне портфолије, почетне и процесне паное, панеле, инсталације и др.;

- Анкете и састанци за родитеље, путем којих се долази до идеја и мишљења родитеља у вези са програмом, која ће узимати у обзир при његовом развијању;

Појединачна праћења и извештаји о вредновању остваривања предшколског програма настали током године биће обједињени у Извештај о раду Установе и остваривање Годишњег плана рада, што ће представљати смернице за израду акционих планова за наредну годину, као и програма стручног усавршавања.